

תורה TORA

Türkçe Çeviri ve Açıklamalarıyla

TORA ve Aftara

3. Kitap

ויקרא VAYIKRA

...קדשים תהיו כי קדוש אני יהוה אלהיכם

Kutsal olmalısınız; çünkü Ben – Tanrınız Aşem – Kutsal'ım (Vayikra 19:2).

וזאת התורה אשר שם משה לפני בני ישראל:

“Vezot Atora Aşer Sam Moşe Lifne Bene Yisrael”

TORA

Türkçe Çeviri ve Açıklamalarıyla
TORA ve AFTARA

3. Kitap

VAYİKRA

Çeviri ve Düzenleme

MOŞE FARŞİ

Açıklama Çeviri Ekibi

DİANA YANNİ

SELİN SAYLAĞ

CEKİ BARUH

Yayın Yönetmeni

ESTER ASA

Editör Ravlar

Rav YİTSHAK HALEVA - Rav MOŞE BENVENİSTE - Rav YEUDA ADONİ

Rav NAFİ HALEVA - Rav İZAK PERES - Rav İZAK ALALUF

Danışman Rav

Rav ELİYAU KOEN

Kapak Tasarım: Jojo Kamhi (Fon: Megilat Ester)

Dizgi: Rekart Reklam - Tülay Yazan

Baskı: Euromat Entegre Matbaacılık A.Ş.
Sanayi Caddesi No:17 Çobançeşme - İstanbul

1.Baskı: Nisan 2006 - Nisan 5766

2.Baskı: Mayıs 2010 - İyar 5770

ISBN: 9944-994-02-2

Sertifika No: 12211

GÖZLEM

GÖZLEM GAZETECİLİK BASIN VE YAYIN A.Ş.

Atiye Sok. Polar Apt. 12/6 Teşvikiye - İstanbul

T: 0 212 240 41 44 - 0 212 231 92 82

F: 0 212 231 92 83

e-mail: kitabevi@salom.com.tr

www.gozlemkitap.com

וזאת התורה אשר שם מֹשֶׁה לִפְנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל:

“Vezot Atora Ašer Sam Moše Lifne Bene Yisrael”

BU KİTABIN OLUŞUMUNDA KATKIDA BULUNANLAR

Eti & Viktor Rozanes

Şeli & Sabetay Toros

Meri & Jojo Yosef Kamhi

Ester & Albert Asa

Lolita & Adil Anjel

Lili & İzi Doenyas

Leyla & Simon Nahmias

Sibel & Yosi Kalaora

Beki & Elyo Rubin

Yıldız & Yusuf Danon Andic

Luna & Murat Kohen Bildirici

Tora Grup

ויהודה לעולם תשב

Yeruşalayim her nesilde (Yoel 4:20)

alan teör saldırısında hayatını kaybeden

oğlumuz

Kohen Ülçer

anısına

F.K.D. Yoel Kohen Ülçer Fonu

ירושלם לדור ודור

Yevda sonsuza dek varolacak;

15 Kasım 2003'te, sinagogları hedef

Biricik

İsrael Yoel

Rozi & Viktor Kohen Ülçer

Rahel & Eytan Layiktez

אדם כי יקרוב מכם קרבן ל'ה'

Adam ki yakriv mikem korban lašem

Ne mutludur ki o insan Tanrı yoluna fedakarlıklarla bağlanır.

Uzun süreden beri dindaşlarımızın ellerinden düşmeyen Bereşit ve Şemot kitaplarını Tanrı'nın inayeti ile Vayikra kitabı takip etmiştir.

Aynı grup tarafından hazırlanan Tora'mızın 3. kitabı tüm dindaşlarımızaengin bilgiler verecek ve Tora'ya yaklaşmanın yollarını öğreneceklerdir.

Bu özverili çalışmaları yürüten değerli genç arkadaşlarımızı kutlar Tora yolunda ve de hayatlarında başarılarının devamını dileriz , en yakın zamanda Bamidbar ve Devarim kitaplarının neşr olacağını ümitle bekleriz.

BET-DİN

Rav Moşe Benveniste Rav Yeuda Adoni

Rav Nafi Haleva Rav İzak Peres Rav İsak Alaluf

Bu serinin ilk kitabı olan "Bereşit'e Önsöz yazmak benim için büyük bir zevk olmuştu.

Serinin ikinci kitabı "Şemot" için Önsöz yazdığım da ise; cemaatimizdeki inançlı ve azimli gençlerimizin başlattıkları işi tamamlamada gösterdikleri özveri ve gayret, cemaatimizin geleceği adına yüreğimi ağartıyordu ve bunu açıkça ifade etmiştim.

Şimdi elimizde tuttuğumuz "Vayikra" kitabı; "Hamişa Humşe Tora/Tora'nın Beş Kitabı" diye adlandırdığımız bu serinin üçüncüsü olup, Musevi Dinsel Yasaları'nın temelini ve kaynağını teşkil eden tanrısal buyrukları belirtmesi bakımından da en yoğun olanıdır.

"אלא החוקים והמשפטים והתורת אשר נתן ה' בינו ובין בני ישראל בהר סיני ביד משה"

Bir başka anlatımla; Kutsal Tora'mızın üçüncü kitabı olan "Vayikra"; "Halklara Işık" olarak verilen Tora'nın tümü gibi, Sinay Dağı'nda atalarımıza tebliğ edildiğinden bu yana ve tebliğ edildiğindeki aynılıkta Musevi yaşam pratiğinin kuramlarını buyuran en temel ilahi metindir.

"כי לקח טוב נתתי לכם תודתי על תעוובי"

Bu niteliğiyle; Musevi inançlısının günlük yaşam biçimini belirleyen içeriğinde en etkili yasa ve kuralların kaynağını taşıdığı için olsa gerek, anlaşılması da, başka bir dile çevrilmesi de, yorumlanması da, açıklanıp ayrıntılandırılması da çok emek ve özen isteyen pek çetin bir çabadır.

Bu işe gönül veren cesur ve azimli dindaşlarımız, hayranlık uyandırıcı bir çabayla bu zorluğun üstesinden gelmiş bulunuyorlar. Bu nedenle kendilerini kutlamak adına yetersiz kalmayacak sözcükleri bulmakta güçlük çektiğimi itiraf ediyorum.

Burada beni en çok heyecanlandıran ve sevindiren husus; en başından beri bu serinin sıradan bir çeviri olarak değil, hikmetli ve ünlü din bilginlerimizin en geniş bilim çevrelerinde de kabul gören açıklamaları ve yorumlarının çok seçkin bir sentezi olarak hazırlanmasına büyük özen gösterilmiş olmasıdır.

Bu özellik türünün ilki olan seri tamamlandığında pek kolay aşılabilir olmayan bir bütünsel mükemmelliğe ulaşacaktır ki bu; gerek dindaşlarımız, gerekse konuya ilişkin araştırmalarda bulunabilecek her tür ve seviyeden bilim adamları için bir tür kaynak güvencesi anlamına gelir.

Bana kalırsa, girişimlerini böylesi bir düşünce birliği içinde sürdüren azimli dindaşlarımızın konuyu bu biçimde ele almaları bile her türlü takdiri peşinen hak etmelerine yeterlidir.

"חוקו ואמצו ולכו מחיל אל חיל יבייל תודה ויאדיר"

Kendilerini bir kez daha en içten takdirlerimle kutluyor, tuttukları yolda hak ettiklerine erişmelerini diliyorum.

Rav İsak HALEVA
Türkiye Hahambaşısı

İÇİNDEKİLER

Çevirenin Önsözü
Detaylı Peraşa İndeksi
Tora Okuma Berahaları
Aftara Okuma Berahaları

	TORA	AFTARA
VAYİKRA	2	742
TSAV	82	748
ŞEMİNİ	136	752
TAZRİA	204	756
METSORA	246	760
AHARE MOT	302	764
KEDOŞİM	380	768
EMOR	444	772
BEAR	556	776
BEHUKOTAY	610	780

ÖZEL GÜNLERDE OKUNAN PERAŞALAR

AFTARAT EREV ROŞ HODEŞ	784
ROŞ HODEŞ PERAŞASI	672 788
ZAHOR PERAŞASI	674 794
TAANİT PEREŞASI	676
PURİM PERAŞASI	680
PARA PERAŞASI	682 800
AHODEŞ PERAŞASI	686 804
PESAH'IN BİRİNCİ GÜNÜ	690 808
PESAH'IN İKİNCİ GÜNÜ	696 812
PESAH'IN ÜÇÜNCÜ GÜNÜ	704 816
PESAH'IN DÖRDÜNCÜ GÜNÜ	708 816
PESAH'IN BEŞİNCİ GÜNÜ	712 816
PESAH'IN ALTINCI GÜNÜ	718 816
PESAH'IN YEDİNCİ GÜNÜ	722 820
PESAH'IN SEKİZİNCİ GÜNÜ	732 824
EKLER	828
SÖZLÜK	852

ÖNSÖZ

Torat Koanim

Vayikra kitabı genel olarak *Koenler* ve *Leviler*'e ait görevleri içerdiğinden, aynı zamanda “**Torat Koanim** – *Koenler Yasası*” olarak da adlandırılır. Bu kitapla ilgili *Alaha Midraşları*’nı içeren kitaba da bu nedenle *Torat Koanim* adı verilmiştir. Bu kitapta tüm *korbanların* kuralları ve *Mişkan*’daki işlemler ele alınmaktadır. Şemot kitabı sürgün ve kurtuluş üzerineydi ve Tanrı’nın Onuru’nun *Mişkan*’ı doldurmasıyla tamamlanmıştı. Vayikra kitabı bunun devamı olarak *korbanlar* ve *Mişkan*’daki kuralları içermektedir. Bu sayede *korbanlar* günah durumunda, Bene-Yisrael’in yapacakları *Teşuva* ile birlikte onarım sağlayacak ve böylece günahlar *Şehina*’nın halkı terk etmesine neden olmadan silinecektir.

Kitap aynı zamanda Tanrı ibadeti için *Mişkan*’a gelen *Koenler*’in kutsal konumda olmalarını, Kutsal Mekan ve onunla ilgili her türlü “kutsal” şeyin, *tumadan* uzak tutulmasını emretmektedir.

Vayikra kitabının büyük bölümü *korbanlar*, kimlerin ne tür *korban* getireceği, bunu nerede gerçekleştireceği üzerine kuruludur. Diğer mitsvalar da bunun bir devamı niteliğindedir. Başta gönüllü olarak getirilen *korbanlara* değinildikten sonra, onlara bağlı olarak kan ve içyağı yemek yasaklanmakta (3:17), sonra da günah durumunda getirilen *korbanlar* açıklanmaktadır (4:1-5:26). Yine bu konunun bir devamı olarak yasak olan ve olmayan yiyecek türleri açıklanmaktadır (11:1-47), zira yasak yiyecekler de insan ruhunu *tame* yapma özelliğine sahiptir ve bunları yiyen ya da bazılarına dokunan kişilerin, kutsal olan her türlü şeye dokunması ve Kutsal Mekan’a girmesi yasaktır. Ve eğer bir kişi bu halde Kutsal Mekan’a girerse, yine bir *korban* getirmekle yükümlüdür (5:14).

Kitap aynı zamanda *Metsora*, doğum yapan kadın, bedensel akıntılar gibi konuları da işlemektedir; zira bunlar da *korban* gerektiren konular olmanın yanında, birer *tuma* kaynağıdır. Bunun ardından yasak ilişkiler konusuna geçilmektedir; zira bu ilişkiler insanın ruhunu *tame* yapma özelliğine sahip olmanın dışında, *Şehina*’nın Bene-Yisrael’den uzaklaşmasına ve sonunda halkın sürgüne çıkmasına yol açar. Dahası, bu günahları bilmeden işleyen kişi de *korban* getirmelidir. Sonrasında da *Şabat* ve bayramlar konuları aktarılmaktadır, ki bunlar, özel *korbanların* getirilmesini gerektiren zamanlardır (Ramban).

Kitap, Erets-Yisrael’e özgü bazı kuralları, Tora’ya uygun yaşamanın ödülleri ve aksi durumda halkın yüzleşeceği felaketleri bildirdikten sonra, *Bet-Amikdaş*’a yapılabilecek özel bağışlar konusuyla son bulmaktadır.

Üçüncü Kitap

Tora’nın ilk iki kitabı olan Bereşit ve Şemot’un aksine, Vayikra kitabı, [*Mişkan*’ın açılışı ve Aaron’un iki oğlunun ölümü dışında] olayları konu etmez; daha çok emirlere ve uygulamalara ayrılmıştır.

Midraş’taki (*Vayikra Raba* 7:3) şu öğreti ilgi çekicidir: “Rabi Asi şöyle dedi: ‘Çocuklara

Tora'yı öğretmeye, neden [ilk kitap olan] Bereşit'le değil de Vayikra kitabıyla başlarız? Çünkü çocuklar saftır ve *korbanlar* saftır. Dolayısıyla saflar gelsin ve saflar[ın kuralları] ile ilgilensin”.

Açık bir şekilde *Midraş* bize Tora öğreniminin başlangıç noktasının özellikle Vayikra kitabı olması gerektiğini söylemekte ve bunun nedenini *korbanlara* bağlamaktadır. Neden?

İleride Vayikra perasası içinde *korban* konusu elden geldiğince geniş bir şekilde açıklanmıştır. Orada da görüleceği gibi, ***korban*** sözcüğü “bir hayvanı alıp kesmek”ten çok daha fazlasını ifade eder. Bu sözcük “***Karov*** – ***Yakın***” kökünden gelir. Dolayısıyla *korbanlar*, insanın Tanrı'ya olan yakınlığını, Tanrı'nın kendisine yakınlık göstermesi nedeniyle duyduğu şükranını, ya da işlenmiş bir hata nedeniyle Tanrı'dan sözün gelişi “uzaklaşmış” olmanın pişmanlığıyla tekrar yakınlıkma çabasını simgeler.

Bir gerçeği kabul etmeliyiz. Günümüzün insanı, ne kadar açıklanırsa açıklansın, ne kadar felsefi paraleller kurulursa kurulsun *korban* konusunu benimsemekte ve anlamakta güçlük çekmektedir. Aslında bunun nedeni basittir. Bizler *korbanların* yapıldığı bir ortamda doğmadık, böyle bir dönemde yaşamıyoruz. Bu nedenle tüm açıklananlar bizim için çok büyük bir anlam ifade etmediği gibi, *korban* konusunu eski dönemlere ait ilkel bir uygulama olarak görmemiz de oldukça doğal. O kadar ki, *Bet-Amikdaş* tekrar inşa edildikten sonra *korban* konusunun tekrar gündeme gelmesi bile bizim için aklın alabileceği bir olasılık olarak görünmeyebilir. Yine de en azından bir “olasılık” olarak şunu söyleyebiliriz: *Korban* uygulaması, geri geldiği zaman, hepimiz için tekrar “doğal” karşılanan bir uygulama halini alacaktır. Zira tıpkı *Bet-Amikdaş* döneminde olduğu gibi, *korbanların* yapıldığı ortam geri gelecektir ve bizler bunu şimdi olduğundan daha az yadırgayacak ya da hiç yadırgamayacağız.

Ama elbette tüm bunlar, *korban* konusuna “bugün ve şu anda” olan bakışımız hakkında bir değişikliğe yol açmakta değildir. *Korban* bizim için çok çekici bir kavram olmadığı gibi, günümüzde böyle bir uygulama da yoktur. Oysa bir gerçek vardır: Tora, ***Torat Hayim***, “Yaşam Yasası”dır – “Yaşayan Tora”dır. Tora'nın bazı mitsvalarının yürürlükte olması ancak belirli bazı şartların yerine gelmesine bağlı olmasına karşın; yine de Tora'nın mesajları, istisnasız her dönem için geçerlidir. Konumuzdan örnek verirsek; günümüzde *Bet-Amikdaş* ayakta olmadığı için, birçok mitsva gibi *korban* uygulaması da yürürlükte değildir. Ama bu, *korban* konusundan öğreneceğimiz hiçbir şeyin olmadığı anlamına gelmez. Tora'nın tüm mesajları her dönemde, ve bu dönemde, canlılığını korumaktadır. Ancak bu mesajları görebilmenin yolu Tora öğreniminden geçer. Ve işte Vayikra kitabının belki de en önemli mesajı, Tora öğrenimidir.

Mişna – ve *Talmud* – toplam altı ana bölümden oluşur. Bunlardan biri “***Kadaşim*** – ***Kutsallar***”dır. Bu bölüm genel olarak *korbanları* ve *Bet-Amikdaş*'taki uygulamaları konu eder. Sadece et yeme amaçlı hayvan kesimini konu eden *Hulin* adlı alt başlığı haricinde, *Talmud*'un bu bölümü günümüz için neredeyse tamamen teorik bilgidir. Öte yandan, Hahamlarımız, *Talmud*'un tam da bu kısımlarını öğrenmenin önemi üzerinde dururlar. Bunun nedeni de açıktır: Tanrı bize Tora'yı vermiştir ve bizden gece-gündüz onun üzerinde

düşünmemizi beklemektedir (Yeoşua 1:8). Tora, Tanrı'nın sınırsız Bilgeliği'ni içerir. Tora'yı öğrenmek, bu Bilgelige ve dolayısıyla Bizzat Tanrı'ya bağlanmaktır. Ve bu, Tora'nın sadece pratik kısımları için değil, aynı zamanda, hatta belki de daha yüksek düzeyde olmak üzere, teorik kısımları için de geçerlidir. Bu açıdan, *Kadaşim* bölümü gibi günümüzde neredeyse tamamen teorik olan yerleri öğrenmek, Tora'yı "Tanrı'nın Bilgeliğinin Yansıması" olarak takdir ediyor olmanın ifadesidir. Kişi elbette pratik kısımları öğrenmelidir – zira bunu yapmazsa neyi nasıl yapacağını nereden bilecektir? Ama bu onu "nasılsa uygulaması yok" gerekçesiyle, teorik kısımları öğrenmekten muaf tutmaz. Tora öğrenimi başlı başına bir değerdir. Tora sadece uygulama amacıyla değil, aynı zamanda "sırf öğrenme amacıyla" da öğrenilmelidir. Ve bunu yapan kişi, kendisini Tanrı'ya ne kadar yakın hissettiğini görünce Tora'nın gerçek sırrını anlayacaktır. Tora öğrenimi, insanı Tanrı'ya yaklaştıran özelliğine sahip en kuvvetli iksirdir.

Belki de bu nedenledir ki, Hahamlarımız bizlere, *korban*ların olmadığı dönemlerde, *korban*larla ilgili kuralları öğrenmenin, onlar üzerinde düşünmenin ve onlardan günlük yaşam için rehberlik almanın, aktif olarak *korban* getirmekle eşdeğer olduğunu öğretirler. *Korban* insanı Tanrı'ya yakınlaştırır. Tora öğrenimi, insanı Tanrı'ya yakınlaştırır. Ve eğer bu öğrenim, *korban*lar konusundaysa, bu yaklaşmanın düzeyinin daha da yüksek olması bir sürpriz değildir.

Vayikra kitabını hazırlarken özellikle bu noktanın üzerinde durduk. Bu kitapta, elbette düzey açısından "temel"i aşmayan bir kitabın sınırlamaları dahilinde, elden geldiği kadar Tora'nın nasıl incelendiği, mitsvalar hakkında metin içinde doğrudan belirtilmemiş detayların, geleneksel yöntemlerle nasıl türetildiği, Tora'nın sadece düz bir metinden ibaret olmayıp, ilk bakışta ilgisiz görünen yerleri arasında nasıl yakın bağlar ve köprüler olduğu gibi konuları örneklemeye çalıştık.

Elbette tüm bunlar, uzman bir Haham'ın rehberliğinde, yüz yüze bir ortamda yapılan gerçek Tora öğreniminin yerini tutan örnekler değil. Ne yazık ki cemaatimizde, düzenli ve gerçek *Talmud* öğrenimi fırsatı henüz mevcut değil. Yine de, her Yahudi'nin "en temel" "hakkı" ve "görevi" olan Tora öğrenimi için gerekli fırsatların en yakın zamanda Türkiye Yahudi Cemaati için de yaratılacağına dair ümidimiz daimdir. Ancak bu olana kadar, yaptığımız bu mütevazı çalışmanın, Tora öğrenimi için bir fırsat, bir başlangıç ve bir teşvik kaynağı olması en büyük dileğimiz.

Bir not: Yukarıda yazılanlardan, Vayikra kitabında sadece teorik kuralların olduğu sonucuna varılmamalıdır. Yahudilik'i "özel" yapan kuralların büyük bir çoğunluğu bu kitapta yer alır. Bu kurallar, *Kaşerut* gibi kişisel düzeyden, *Taarat Amışpaha* (Aile Saflığı) gibi ailesel düzeye ve tüm toplumun kutsal olmasını talep eden sözlerle başlayan Kedoşim peraşasındaki, bu kutsiyete ulaşmanın yolunu açıklayan toplumsal kurallara kadar, her düzeyde, Yahudi'nin yaşamını belirli bir düzene sokmakta, onu Tanrı'nın istediği türdeki bir yaşam için yönlendirmektedir.

Tüm bu kurallar, sadece birer tavsiye değil, aynı zamanda Tanrısal birer emir olarak verilmektedir. Tanrı bununla kalmamakta, kutsiyete uygun davranma konusunda etkili

bir ödül-ceza sisteminin varlığından da bahsetmektedir. Bu nedenle her Yahudi, kendisinden nasıl bir yaşam tarzı beklendiğinin farkında olmalıdır.

Tora Öğrenimi ve Tevazu

Mişna'nın *Pirke Avot* kısmı “Moşe, Sinay’dan Tora aldı” sözleriyle başlar. Ancak bu cümledeki sözcük kullanımı biraz sorunludur. Moşe Tora’yı “Sinay’dan” değil, “Sinay’da, Tanrı’dan” almıştır. Hahamlarımız özellikle “Sinay’dan” demekle ne mesaj vermek istemişlerdir?

Bu soruyu cevaplamak için, Hahamlarımız’ın diğer bir öğretilerine göz atalım: *Midraş*’a göre Tora verileceği zaman, dünyanın en heybetli dağları “Tora benim üzerimde verilecek” hevesiyle yerlerinden kalkıp Bene-Yisrael’in bulunduğu çöle gelirler. Ancak Tanrı, Tora’yı vermek için özellikle, mütevazı yükseklikte küçük bir dağ olan Sinay dağını seçer. Ve bu bize, Tora’ya layık olmak için, kişinin, tıpkı Sinay gibi mütevazı olması gerektiğini öğretir.

Bu tanıdık *Midraş* yukarıdaki soruya cevap vermektedir: Tora’nın, “yeryüzündeki en mütevazı kişi” olduğuna tanıklık ettiği Moşe, bu özelliğini “Sinay’dan” almıştır. Ve Tora’yı Tanrı’dan alıp Bene-Yisrael’e öğretebilecek konuma, ancak Sinay’dan aldığı bu mesaj sayesinde gelmiştir. Başka bir deyişle “Moşe, Sinay’dan [tevazu özelliğini ve bu sayede Tanrı’dan] Tora’yı almıştır”.

Güzel... Ancak bu *Midraş*’ta da bir sorun vardır. Biraz düşünersek bütün mesaj tevazu ise, Tanrı Tora’yı neden alçak bir dağ olan Sinay’da vermiştir? Amaç alçakgönüllülüğün önemini vurgulamak ise, düz bir ova daha uygun olmaz mıydı?

Otoriteler bu soruya etkili bir cevap verirler: Tevazu, sadece “gurur duymaya hakkı olan” kişilerde olduğunda anlamlıdır. Bir ova yüksek değildir; dolayısıyla bu konuda gurur duyacak herhangi bir yanı zaten yoktur. Ama bir dağın yüksekliği vardır. Bu ona “işte ben” dedirtecek bir özelliktir. Bu nedenle Tora’nın, alçak da olsa, bir “dağ” üzerinde verilmiş olmasındaki sembolizm daha kuvvetlidir.

İşte Moşe Rabenu, böyle bir kişidir. Onun alçak gönüllüğü herkesinkinden üstündür; çünkü “o”, herkesten üstündür – ama buna karşın mütevazıdır. Bizzat Tanrı’dan Tora’yı almaya, onu öğrenmeye ve öğretmeye, işte bu özelliği sayesinde hak kazanmıştır. Moşe’nin bu tevazuu, *Vayikra* kitabının ilk sözcüğünde ifade bulunmaktadır (bkz. 1:1 ačk.).

Tüm bunlar, bize Tora öğrenimi sırasında takınmamız gereken tavır hakkında önemli bir ders verir. Hahamlarımız öğretirler: “Tora çölde verilmiştir; çünkü Tora’yı sadece kendisini bir çöl gibi ıssılaştıran [yani tüm önyargılarından arınan, kendisinin hiçbir şey bilmediğini kabullenen ve onu, yargılamak için değil, tamamen “öğrenmek” amacıyla öğrenen] kişiler hak eder”. Bunu bir örnekle açıklayalım:

Bir Yahudi, Kotzk’lu Rabi Menahem Mendel’e gelir ve gururla “Tüm *Talmud*’u öğrendim!” ilanında bulunur. Kotzk Rabisi gözlerini ona diker ve cevap verir: “Demek tüm *Talmud*’u öğrendin... Çok iyi... Ama asıl soru şu: ‘*Talmud*’ sana ne öğretti?”

Eğer biz Tora'yı öğrenmek istiyorsak, burada amacın, sırf entellektüel bilgimizi geliştirmek olmadığını anlamamız gerekir. Tora öğrenirken amaç, gerçekten “öğrenmek”, dersler almak, özeleştiriyi yapmak, yanlış davranışlarımızı düzeltmek, Tanrı'nın öğrettiği bir yaşamı benimsemek olmalıdır. Ama bir kişi, kendisini “ben zaten kendi bildiğim gibi, en iyi şekilde yaşıyorum; Tora'nın bana öğretecek bir şeyi yok” diyebilecek kadar “yüksekte” görüyorsa, Tora'yı hiçbir zaman alamayacak, onun öğretilerini “yeterli ve mantıklı” bulmayacak, yaşamını kendi yanlısaması içinde sürdürmeye devam edecektir.

Tora öğrenmeye başlarken, henüz bir dağ olmadığımızı kabul etmemiz gerekir. Tıpkı Tora öğrenimine, “saf olan” *korban*ları öğrenmek üzere Vayikra kitabından başlayan “saf ve temiz” çocuklar gibi...Tora'nın rehberliğinde yükselmek ancak bu ön şartla mümkündür.

Teşekkürler...

Vayikra kitabının ikinci pasuğunun, basit anlamının ötesinde bir bakışla okunması, Tanrı Adına kutsal bir iş yapıldığı zaman kişinin “kendisini *korban* olarak sunuyormuşçasına” bir tavır içinde olması gerektiğini ortaya koymaktadır. Kişi böyle bir amaç uğruna en üst düzeyde fedakarca davranmalıdır.

Açıkçası, kendi adıma böyle bir fedakarlıkta bulunduğumu söylemek doğru olmayacak. Ne de olsa bu kitabı hazırlamak benim doğrudan işimdi ve bu uğurda herhangi bir şeyi feda ettiğimi söyleyemem. Ancak bu, elinizdeki çalışmanın, yukarıda bahsedilen prensibe uygun bir fedakarlıkla çıkmadığı anlamına gelmiyor elbette. Söz konusu fedakarlık şahsen tarafımdan yapılmadıysa bile, birazdan ismen zikredeceğim herkesin bu kitabın hazırlanmasında, görev bilincinin ötesinde özverili birer payı var.

Öncelikle böyle bir çalışmanın yapılabilmesini olanaklı kılan şartların oluşması, tıpkı önceki kitaplarda olduğu gibi **Tora Grubu**'nun sponsorluğu sayesinde gerçekleşti. Cemaatimizin son yıllarda Yahudi kaynaklarına eskisine göre daha çok ulaşabilmesini doğrudan sağladığı gibi, başka çalışmalar için de öncü ve örnek olan bu gruba hepimizin çok önemli bir şükran borcu var. Özellikle bu proje konusundaki yardımları, çalışmanın olabilecek en rahat ve serbest şartlarda gerçekleşmesini sağladıkları için kendilerine en içten şükranlarımı sunuyorum.

Bir kitabın içeriğinin yanında nasıl görüldüğünün de okuyucu üzerinde önemli bir etkisi vardır. Bu önemli etkiyi yaratan kişiler: Tecrübesiyle bize çok yardımcı olan ve kapak tasarımını gerçekleştiren sevgili **Jojo Kamhi**; oldukça zorlu bir çalışma olan [ve her kitapta benim biraz daha zorlaştırdığım] sayfa düzenini gerçekleştiren sayın **Yavuz Osman Yılmaz** ve **Tülay Yazan**; kitaptaki çizim çalışmalarını gerçekleştirerek, *Bet-Amikdas*'taki işlemlerin gözle görülüp kafada canlandırılabilir şekilde gelmesini sağlayan **Rozi Asa** ; hepimize sonsuz teşekkürler.

İngilizce kaynaklardan yaptıkları çevirilerle bu kitabın açıklama kısımlarına önemli katkılarda bulunan sevgili **Selin Saylağ**, **Diana Yanni** ve **Ceki Baruh** daha önce bahsettiğim “fedakarlık” konusunun en önemli örnekleridir. Bu genç arkadaşlarım, her biri kendi

alanında çok yoğun olmasına karşın, bu kitapla ilgili çalışmalarını o denli ciddiyetle yerine getirdiler ki, nispeten daha yavaş çalışan ben, kendi işimi onlardan ancak bir yıl sonra bitirebildim! Bu özverili çalışmanız için size ne kadar teşekkür etsem az.

Tora öğreniminde genel olarak ikili çalışma, konuların iki farklı bakıştan değerlendirilmesi ve bu sayede daha da açık bir şekilde anlaşılması açısından özel bir yer tutar. *Yeşivalar*'da bu ikili öğrenime "**Hevruta – Birlikte Öğrenim**" adı verilir. Bu çalışmadaki temel fonksiyonu kitabın hukuki değerlendirmesini yapmak olan sayın **Av. Nedim Karako**, benim gönüllü *Hevruta* partnerim de oldu. Sayın Karako. Bu vesileyle sizi daha yakından tanıma fırsatına sahip olduğum için çok memnunum. Ancak okuyucunun bilmesi gereken bir nokta var ki, eğer bu *Hevruta* çalışmamız olmasaydı kitaptaki yeteri kadar açıklanmamış konu sayısı şimdi olduğundan çok daha fazla olurdu. Dolayısıyla sadece şahsım değil, hepimiz adına size şükranlarımı sunuyorum.

Sevgili Rav İzak Alaluf ikili yazışmalarımızda, gerek güzel Türkçesi gerekse de dini bilgisiyyle çalışmanın güzel ve rayında ilerlemesinde yadsınamaz bir katkıda bulundu. Gayretli yardımları için kendisine özel olarak teşekkür ediyorum.

Henüz yola çıkma aşamasındayken bize hayır dualarını veren, ama bununla yetinmeyip, gerçekten çok yoğun olan vakitlerinden fedakarlık edip, bizlere yardım eden, çalışmanın kontrolünü gerçekleştiren ve yerinde uyarılarda bulunan saygıdeğer **Bet-Din üyeleri**, bu çalışmanın sigortalarıdır. Huzurlarında saygı ve şükranlarımı sunmayı bir borç bilirim.

Gece ya da gündüz demeden soru sormak için açtığım telefonlara, mükemmel öğretmenlere özgü bir sabırla çıkarak, konuyu tam olarak anladığımdan tatmin olana kadar gerekirse tekrar tekrar açıklayan, son yedi yıldır baş başa gerçekleştirdiğimiz çalışmalarla bu kitaptaki birçok kısımda çok önemli paya sahip olan ve yapılan çalışmayı büyük bir titizlikle kontrol ederek, hataları asgariye indirmemizi sağlayan saygıdeğer Rav'ım, **Rabi Eliyau Koen**'e en derin şükran, saygı ve sevgi duygularımı sunuyorum.

Fedakarlık... Sanırım cemaatimiz, **Ester Asa**'ya çok şey borçlu. Son yıllarda gerçekleştirilen bu ve benzeri çalışmaların neredeyse tümünde Ester'in bir parmağı var. Her şeye nasıl yetişiyorsun bilmiyorum Ester, ama iyi ki yetişiyorsun; çünkü bu özveriyi gösterecek senden başka kaç kişi vardır inan bilmiyorum. Bu konuda en büyük destekçin, şüphesiz, eşin, altın kalpli **Albert Asa**. Bu kitap için teknik olarak ne yaptığınızı sayabilirim: Ester; yazılan her şeyi gözden geçirdin, çevirmenler arasındaki bağlantıyı kurdun, kontrol aşamasındaki tüm organizasyonu yaptın, mizanpaja ve baskıya nezaret ettin... Albert, mali trafiği düzenledin, bu bakımdan her şeyin uygun vaktinde yerli yerinde olmasını sağladın... Yine de size teşekkürlerim sadece bu teknik işlevler için değil – asıl teşekkür tertemiz kalbiniz, yardımlarınız, dostluğunuz ve kardeşliğiniz için. Kalbimde çok özel bir yeriniz var...

Ve fedakarlık... Rabi Akiva'nın, eşi Rahel hakkında öğrencilerine şöyle demiştir: "Benim ve sizin öğrendiğimiz tüm Tora, onu sayesinde". Bir kişinin yaptığı ve yapacağı her işte doğrudan payı olan, hayatını borçlu olduğu, kendisine sürekli destek olan kişiler vardır.

Saygıdeğer ebeveynim **Estreya** ve **Hayim Farsi**. Her yaptığının altında sizin imzanız var. Huzurunuzda saygıyla eğiliyorum... Ve fedakarlık... Bu kitabın hazırlandığı dönemde birçok aksaklık ve uzun aralar yaşandı. Tüm bunlarda yanı başımda her şeyi benimle bire bir paylaşan, zor anlarda güler yüzüyle teşvik eden, hatta aktif olarak yardımcı olan ve elbette en önemlisi tüm bu çalışma için gerekli rahat ve sakin ortamı sağlayan bir kişi var. Sevgili eşim **Pessia**. Şüphesiz, tüm bu çalışma boyunca en büyük özveriye gösteren kişi sensin. Bu çalışma gerçekleştiyse, senin bundaki payın tarif edilemez düzeydedir... Ve **tüm geniş ailem**... Hepimizin bu kitap yoluyla öğrendiği Tora, sizlerin sayesinde... Teşekkürler...

Birkaç yıldır süregelen Tora projesinde yazdığım önsözleri takip edenler, yaşamımdaki değişiklikleri de kolayca fark edeceklerdir. Ailemize yeni bir üye eklendi, hayatımızı değiştirdi. Sevgili kızım **Oriya Estreya**. Tanrı'nın sana sağlıklı, uzun ve verimli bir ömür bahsetmesi, Yahudilik zincirinin aktif bir halkası ve hepimiz için bir gurur kaynağı olman dileğiyle, bu kitapta payımı sana adıyorum.

Ode L'Aşem Meod Befi, Uvtoh Rabim Aalelenu

Ağzımla Tanrı'ya çok şükredeceğim, O'nu kalabalığım içinde öveceğim (Teilim 109:30).

Görüldüğü gibi, Tanrı'ya şükranı ifade eden bir pasuk bulmak hiç de zor değil. Bu, Yahudiler olarak, her şeyimizin – bu dünyada aldığımız her nefesin, duyduğumuz her tınının, gördüğümüz her anın, tattığımız her lezzetin, cebimize giren her meteliğin, bedenimizi oluşturan her bir hücrenin, yaşadığımız her duygunun – evet “her” şeyimizin, aslında bizden değil, Tanrı'dan olduğunu tanımamızın ve kabullenmemizin bir ifadesidir. “Yahudi” sözcüğünün anlamı “Tanrı'ya Şükreden”dir.

Sevgili Tanrım... Sana ne diyebilirim, nasıl şükredebilirim... *Talmud* Tanrı'ya aşırı övgü dizmenin doğru olmadığını söylüyor (*Megila* 18a). Çünkü Tanrı'yı gerçekten nitelemek, O'nu gerçekten övmek hangimizin harcı? “Büyüksün” desem, gerçek Büyüklüğün'ü tanımlayabilir miyim? “Merhametlisin” desem, gerçek Merhametin'i tanımlayabilir miyim? “Kudretlisin” desem gerçek Kudretin'i tanımlayabilir miyim? O yüzden en iyisi, Kral David'in söylediği gibi: “**Leha Dumiya Teila – Senin İçin, Sessizlik, Övgüdür**”. Yüce Tanrım; daima yanımda oldun. Bana yaptığın iyilikler karşısında boynum bükük, mahcup ağzım kapalı. Daima yanımda ol. Fakir ve zavallı biri gibi kapını çalıyorum; bana yanıt ver ve hatalarımı affet... Sana uygun bir evlat olabilmem için benden yardımını esirgeme... Hepimizi sağlık, huzur ve barışla mübarek kıl... Ve bu kitapta yazılı olan tüm berahaları hak etmemiz Senin İsteğin olsun...

Moşe Farsi
19 Şevat 5766
17 Şubat 2006